

DIALOGALNY CHARAKTER PRZYMIERZA MAŁŻEŃSKIEGO

Studium teologiczno-moralne

STRESZCZENIE

Całość postawionej problematyki zostanie ukazana w pięciu rozdziałach, z których każdy będzie zawierał w sobie pewien wycinek postawionej w temacie pracy problematyki.

Pierwszy zatem rozdział zatytułowany „Małżeństwo odzwierciedleniem miłości Boga” podzielony na dwa paragrafy, w swej pierwszej części ukazuje genezę przymierza małżeńskiego. Autor wychodząc od relacji Osób Trójcy Świętej, ukazuje znamienne analogię pomiędzy relacjami Boga-Ojca z Bogiem-Synem a przymierzem małżeńskim. W myśl bowiem tradycji teologicznej Kościoła katolickiego siłą sprawczą więzi Osób Boskich jest osobowa Miłość – Duch Święty, który tworzy trynitarną *communio* Osób Boskich. Analogiczne zjawisko zachodzi w relacjach małżeńskich, gdzie małżonkowie pod działaniem tej samej siły sprawczej Ducha Świętego, oddają się sobie w darze miłości, w sposób trwały i nieodwołalny.

W dalszej części zostanie ukazany biblijny obraz idei małżeństwa, które swe źródło czerpie z odwiecznego planu Stwórcy, zrealizowanego w akcie stworzenia świata i człowieka, jako mężczyzny i niewiasty, powołanych do spełnienia właściwych dla siebie zadań i celów. Ta pierwsza ludzka para, tworzy komunie jedności i miłości, której owocem jest zrodzenie całego rodzaju ludzkiego (por. Rdz 1,26-2,25). Pierwszy zamysł Boga wraz z upływem czasu nabiera swoich ram prawnych i staje się swego rodzaju instytucją Bosko-ludzką oraz podstawową komórką społeczną, która stoi na straży siły i cywilizacji wszystkich narodów świata. Małżeństwo ukazane w Piśmie świętym swój pełny kształt odnajduje w nauczaniu Chrystusa, który podnosi je do rangi sakramentu, opartego na wierności i nierozzerwalności, na wzór swej oblubieńczej relacji do Kościoła-Oblubienicy, którą Chrystus ukochał miłością wieczną i nieodwołalną (por. Ef 5,21-33).

Druga część niniejszego rozdziału poświęcona będzie miłości jako sile sprawczej małżeńskiego przymierza. Bóg – „Pierwszy kochający” stwarzając człowieka z miłości jako jedyne stworzenie, którego chciał On dla niego samego, obdarzył istotę ludzką zdolnością kochania i przyjmowania daru miłości. Dar ten jednak nie jest podany człowiekowi jako gotowy produkt, lecz musi się on jej nauczyć, przechodząc przez kolejne etapy dochodzenia do miłości oblubieńczej, poprzez znajomości w środowisku rówieśniczym, koleżeństwo, przyjaźń, by w końcu odnaleźć osobę, którą obdarzy miłością. Ważnym elementem w tym kontekście jest edukacja rodzinna, w której rodzice na bazie własnego doświadczenia miłości oblubieńczej i

przykładu, kształtują w dziecku prawdziwy obraz miłości i jej autentyczny sens. Na bazie tych analiz, autor podejmuje próbę zdefiniowania miłości jako siły sprawczej małżeństwa. Definicja ta określa również cechy i działanie miłości, które w przełożeniu na życie małżeńsko-rodzinne tworzą z „ja” i „ty” mężczyzny i kobiety nowe „my” – *communio personarum*, które nie naruszając własnej osobowości męża i żony, tworzy z nich jedność w wymiarze duchowym i życiowym. Owa jedność znajduje swoje przełożenie także na relacje w wymiarze seksualnym jako znaku jedności i płodności, do której małżonkowie zostali powołani na mocy Bożego zamysłu.

Pierwszy rozdział podejmując analizę teologii małżeństwa nakreśla pewien kontekst do dalszej refleksji teologicznej, która w dalszej części pracy przechodzi do ukazania aspektów dialogu małżeńskiego.

Drugi rozdział dotyczący teorii komunikacji, zatytułowany jest „Dialog małżeński jako spotkanie współmałżonków” i składa się z dwóch paragrafów, z których pierwszy będzie dotyczył komunikacji interpersonalnej, drugi zaś komunikacji w relacjach małżeńskich. Pierwsza część niniejszego rozdziału podaje definicję oraz cele komunikacji, uwzględniając werbalne i niewerbalne sposoby nadawania komunikatów. Podstawowym założeniem zasad ludzkiego komunikowania jest zdolność właściwego sposobu nadawania komunikatów oraz ich odbierania przez adresata. Stąd ważnym elementem teorii komunikacji jest umiejętność jasnego przekazu i zdolność słuchania lub odczytywania komunikatów niewerbalnych, by w łączności pomiędzy osobami nie powstały różnego rodzaju konflikty komunikacyjne, uniemożliwiające właściwe nadawanie i odbiór.

W dzisiejszych czasach coraz częściej stosowana jest tzw. komunikacja pozarelacyjna, która w pewnym sensie nie angażuje całości zdolności percepcyjnych osoby ludzkiej – jego zmysłów i władz, lecz ogranicza całość komunikacji do wirtualnych kontaktów za pomocą różnego rodzaju komunikatorów, które w znacznym stopniu zubożają, zarówno werbalną, jak i niewerbalną formę komunikowania.

Druga część rozdziału zostanie poświęcona małżeńskim formom dialogu, gdzie w jego płaszczyźnie werbalnej poczesne miejsce zajmuje tzw. „obowiązek zasiadania”, który stanowi właściwy dialog na płaszczyźnie horyzontalnej mąż-żona oraz wertrykalnej małżonkowie-Bóg. Celem tych comiesięcznych spotkań jest poddanie pod obiektywną refleksję relacji panujących w rodzinie pomiędzy samymi małżonkami, małżonkami a ich dziećmi, innymi członkami rodziny, innymi ludźmi i Bogiem. Nie bez znaczenia są także codzienne rozmowy małżonków, które stanowią podstawę ich codziennego komunikowania swoich potrzeb i uczuć. Dialog małżeński na poziomie niewerbalnym rozkłada się na dwa aspekty: gesty dnia codziennego, które powinny być znakiem ich wzajemnej miłości i szacunku dla siebie oraz dialog jako „mowa ciała”, gdzie małżonkowie w intymnych aktach wyrażają swoją miłość i jedność.

Na zakończenie analiz z zakresu komunikacji, refleksji teologicznej zostaną poddane możliwości dialogu w związkach niesakramentalnych, gdzie pomimo nieprawidłowej sytuacji prawno-moralnej, dialog jest potrzebny i możliwy.

Rozdział ten wprowadza w klimat dialogu, który od małżonków przechodzi na ich relacje z Bogiem, które są odpowiedzią człowieka na zaproszenie do wspólnoty z Chrystusem i Jego Kościołem.

Trzeci rozdział pod tytułem „Realizacja przymierza małżeńskiego w sakramentalnych znakach” będzie się składał z czterech paragrafów. W pierwszej części zostaną omówione działanie i skutki sakramentów jako zbawczych środków w Kościele, które z ustanowienia Chrystusa są udzielane wiernym jako przedłużenie zbawczej misji Chrystusa, która wyrażała się poprzez Jego nauczanie, cuda, a przede wszystkim zbawczą Mękę, Śmierć i Zmartwychwstanie. Kościół napełniony Duchem Świętym w dniu Pięćdziesiątnicy stał się sam w sobie sakramentem zbawienia, który dysponując „znakami” łaski Bożej, wprowadza chrześcijan na drogę świętości.

Druga część tego rozdziału podda analizie odpowiedź człowieka na zaproszenie do miłości i świętości. Jedną z wielu możliwych odpowiedzi jest małżeńska droga świętości, na której małżonkowie wzajemnie się uświęcają i zdążają do pełni życia w Bogu. Początkiem jednak tej drogi jest dla każdego chrześcijanina inicjacja sakramentalna, gdzie w sakramencie chrztu i bierzmowania nabywa on sprawności do wiary, jej publicznego wyznawania, bronięcia i dawania świadectwa swego chrześcijańskiego życia.

Na kanwie tych analiz wyrasta trzecia część niniejszego rozdziału, która osadza sakramenty Eucharystii, Pokuty i Chorych w kontekście przysięgi małżeńskiej, jako jej realizację i wypełnienie. Wprowadzając czytelnika w klimat tych rozważań, podjęta zostanie analiza kryteriów dojrzałości kandydatów do sakramentu małżeństwa oraz sam obrzęd zaślubin. Realizacja bowiem zobowiązań płynących z treści przysięgi małżeńskiej wymaga od kandydatów właściwych predyspozycji moralnych, intelektualnych, dojrzałości emocjonalnej, społecznej i życiowej. Analiza obrzędu zaślubin osadza słowa przysięgi małżeńskiej w kontekście całości obrzędu, ukazując jej doniosłość i rangę. W tym kontekście w dalszej części zostaną poddane analizie kolejne słowa przysięgi małżeńskiej oraz ich przełożenie na poszczególne sakramenty, których świadome przyjmowanie, życie nimi i urzeczywistnianie ich w codziennym życiu małżeńsko-rodzinnym jest równocześnie praktycznym realizowaniem słów przysięgi małżeńskiej. Odpowiednio zatem „ślubuję ci miłość” realizuje się we właściwym podejściu małżonków do sakramentu Eucharystii, która jest znakiem miłości i ofiary Chrystusa za swój lud; „wierność i uczciwość małżeńską” – małżonkowie realizują w sakramencie pokuty i pojednania, który ma charakter wertykalny, ale również zakłada wzajemne przebaczenie i pojednanie w życiu małżonków; „oraz że cię nie opuszczę aż do śmierci” znajdują swoją realizację poprzez troskę o współmałżonka w chorobie i cierpieniu, przychodząc mu z pomocą obecności, rozmowy, wsparcia duchowego i fizycznego oraz niesienia ulgi poprzez sakrament chorych.

Ostatnia część będzie poświęcona omówieniu znaczenia różnych sakramentaliów w życiu małżeństwa i rodziny, jako znaku ich wiary, modlitwy i odnoszenia do Boga różnych wydarzeń życia i dnia codziennego.

Dialog małżeński z Bogiem realizowany na poziomie sakramentów przeplata się i realizuje w relacjach małżeńskich jako spotkanie małżonków w tajemnicy Boga, który prowadzi ich do urzeczywistnienia miłości i jedności zapisanych w słowach przysięgi małżeńskiej.

Czwarty rozdział poświęcony modlitwie w życiu małżonków i rodziny chrześcijańskiej będzie nosił tytuł „Modlitwa chrześcijańska w życiu małżonków” i składać się będzie z trzech części. Pierwsza z nich podejmuje temat znaczenia modlitwy w życiu człowieka i ukazuje rzeczywistość modlitwy i jej znaczenie w życiu chrześcijańskim, przechodząc kolejno od próby zdefiniowania rzeczywistości modlitwy, poprzez ukazanie jej znaczenia dla mentalności Starego Testamentu, by w końcu pokazać modlitwę Chrystusa jako wzór wszelkiej modlitwy w życiu Kościoła i człowieka. W dalszej części autor podejmuje próbę ukazania właściwych warunków wewnętrznych i zewnętrznych, które pomagają człowiekowi w owocnym przeżywaniu spotkania z Bogiem. Na zakończenie tej części ukazane zostaną owoce modlitwy chrześcijańskiej oraz najczęściej spotykane trudności, które towarzyszą ludzkim wysiłkom w prowadzeniu owocnego dialogu z Bogiem.

W drugiej części zostaną kolejno omówione różne formy modlitwy obecne w duchowości chrześcijańskiej, począwszy od najczęściej spotykanych form, jak modlitwa uwielbienia czy dziękczynienia, a skończywszy na kontemplacji i medytacji czy modlitwie wewnętrznej.

Trzecia część niniejszego rozdziału dotyczy znaczenia i form modlitwy w życiu małżeńsko-rodzinnym. Zostaną tu zatem ukazane trzy najbardziej adekwatne dla sposobu życia rodziny formy modlitwy: „Modlitwa Pańska”, różne formy modlitwy Pismem świętym oraz modlitwa różańcowa. Wszystkie te formy omówione zostaną w kontekście życia rodzinnego. Modlitwa „Ojcze nasz” stanowi dla małżonków jedną z podstawowych modlitw dnia codziennego, gdyż

zawiera w sobie wszystko, co powinna zawierać każde modlitewne spotkanie. Ukazane natomiast różne formy modlitwy słowem Bożym, uwzględniają kontekst życia rodzinnego i są dostosowane do potrzeb małżonków, by mogli wraz z dziećmi oddawać się medytacji Pisma świętego. Na koniec zostanie omówiona najpopularniejsza w rodzinach modlitwa, która gromadzi w sobie wszystkie zbawcze wydarzenia z życia Chrystusa i Maryi. Różaniec odmawiany w rodzinach, wprowadza jej członków w ducha kontemplacji i nadaje ich życiu nowy wymiar, łącząc wydarzenia dnia codziennego z misterium życia Chrystusa i Maryi.

Modlitwa w życiu małżonków jest spotkaniem rodzinnym, podczas którego wszyscy członkowie rodziny spotykają się z Bogiem w intymnym dialogu dzieci ze swoim Ojcem.

Ostatni piąty rozdział będzie stanowił swego rodzaju przełożenie dotychczasowych analiz na zewnętrzne formy oddziaływania pary małżeńskiej. Rozdział ten będzie nosił tytuł „Apostolstwo jako promieniowanie dialogu małżeńskiego” i w trzech częściach podejmie próbę ukazania apostolstwa małżonków w łonie własnej rodziny oraz na zewnątrz. Po omówieniu rozwoju idei apostolstwa i jego znaczenia dla dziejów Kościoła, autor ukazuje rodzinę jako miejsce spotkania jej członków na dialogu z Bogiem. Na tym tle wyrasta inny wymiar apostolstwa małżonków, podejmowany poprzez wychowanie swoich dzieci, które są kształtowane przez rodziców na bazie ich własnego świadectwa życia i miłości. Na koniec zostanie ukazane apostolstwo w wymiarze zewnętrznym. W myśl nauczania Kościoła katolickiego rodzina chrześcijańska jest Kościołem domowym, który nieustannie emanuje przykładem wiary, modlitwy i dobrego życia. Ten przykład winien znaleźć swoje odzwierciedlenie także w pracy zawodowej i miłości ubogich oraz potrzebujących. Stąd podjęta zostanie próba ukazania apostolstwa małżonków poprzez pracę: odniesienie do niej, sposób jej wykonywania, kierowanie się w niej sprawiedliwością i rzetelnością, oraz poprzez pełnienie dzieł miłosierdzia, względem ludzkich potrzeb na poziomie ducha i ciała.

Apostolstwo wypływające ze spotkania małżonków z Bogiem i pomiędzy sobą jest wynikiem ich dialogu na tych dwóch podstawowych poziomach, w którym dokonuje się weryfikacja i reorientacja ich życia w kierunku wartości wielkich i nieprzemijalnych, jak Prawda, Dobro i Piękno.

Spis treści

Wykaz skrótów

Bibliografia

Wstęp

1. MAŁŻEŃSTWO ODZWIERCIEDLENIE MIŁOŚCI BOGA

1.1. Geneza przymierza małżeńskiego

1.1.1. Wewnętrzny trynitarna harmonia jedności i miłości

1.1.1.1. Wzajemne relacje Osób Boskich

1.1.1.2. Trójjednia Boska i ludzka

1.1.2. Biblijny obraz idei małżeństwa

1.1.2.1. Wizja człowieka jako mężczyzny i niewiasty w Rdz 1,26-2,25

1.1.2.2. Rozwój idei małżeństwa od Mojżesza do Chrystusa

1.1.3. Sakramentalność i nierozzerwalność przymierza małżeńskiego

1.1.3.1. Sakrament jedności osób

1.1.3.2. Relacja Chrystusa do Kościoła odwzorowaniem idei przymierza małżeńskiego (por Ef 5,21-33)

1.2. Miłość siłą sprawczą przymierza małżeńskiego

1.2.1. Miłość ludzka "znakiem" miłości Bożej

1.2.1.1. Bóg – „Pierwszy Kochający”

- 1.2.1.2. Etapy uczenia się miłości
- 1.2.1.3. Próba zdefiniowania miłości
- 1.2.2. Cechy i charakter miłości oblubieńczej
 - 1.2.2.1. Cechy miłości małżeńskiej
 - 1.2.2.2. Charakter i działanie miłości
- 1.2.3. Realizacja miłości w życiu małżeńskim
 - 1.2.3.1. Wspólnota osób (*communio personarum*)
 - 1.2.3.2. Miłość cielesna i płodna

2. DIALOG MAŁŻEŃSKI JAKO SPOTKANIE WSPÓŁMAŁŻONKÓW

- 2.1. Istota i cechy komunikacji interpersonalnej
 - 2.1.1. Definicja i cele komunikacji interpersonalnej
 - 2.1.2. Komunikacja werbalna
 - 2.1.3. Komunikacja niewerbalna
 - 2.1.4. Pozarelacyjny wymiar komunikacji
- 2.2. Formy dialogu małżeńskiego
 - 2.2.1. Dialog małżeński - istota i znaczenie
 - 2.2.2. Dialog na poziomie werbalnym
 - 2.2.2.1. Obowiązek zasiadania - spotkanie małżonków w dialogu
 - 2.2.2.2. Codzienne rozmowy małżonków
 - 2.2.3. Dialog na poziomie niewerbalnym
 - 2.2.3.1. Gesty dnia codziennego
 - 2.2.3.2. Dialog jako „mowa ciała”
 - 2.2.4. Dialog w związkach niesakramentalnych

3. REALIZACJA PRZYMIERZA MAŁŻEŃSKIEGO W SAKRAMENTALNYCH ZNAKACH

- 3.1. Sakramenty w życiu Kościoła
 - 3.1.1. Natura i działanie sakramentów
 - 3.1.2. Skutki sakramentów
- 3.2. Odpowiedź człowieka na wezwanie wiary
 - 3.2.1. Powołanie człowieka do miłości i świętości
 - 3.2.2. Małżeństwo drogą do świętości
 - 3.2.3. Chrzest - inicjacja drogi wiary i jego znaczenie dla życia małżeńskiego
 - 3.2.4. Bierzmowanie - umocnienie mocą Ducha Świętego
 - 3.2.4.1. Skutki sakramentu bierzmowania w życiu małżeńskim
- 3.3. Przysięga małżeńska jako szczególny wyznacznik drogi do świętości poprzez życie sakramentalne
 - 3.3.1. Kryteria dojrzałości kandydatów do małżeństwa
 - 3.3.2. Obrzęd zaślubin
 - 3.3.3. Realizacja przysięgi małżeńskiej w życiu sakramentalnym
 - 3.3.3.1. „Ślubuję ci miłość” - komunია miłości w Chrystusie
 - 3.3.3.1.1. Eucharystia - znakiem miłości i jedności
 - 3.3.3.1.2. Znaczenie Eucharystii w życiu małżeńsko-rodzinnym
 - 3.3.3.2. „Wierność i uczciwość małżeńska” jako wartości moralne w relacjach małżeńskich
 - 3.3.3.2.1. Sakrament pokuty i pojednania w życiu Kościoła i współczesnego człowieka
 - 3.3.3.2.2. Rola i znaczenie sakramentu pokuty i pojednania w relacjach małżeńskich
 - 3.3.3.3. „Nie opuszczę cię aż do śmierci” - miłość małżonków w cierpieniu i chorobie
 - 3.3.3.3.1. Sakrament chorych w życiu Kościoła i człowieka
 - 3.3.3.3.2. Posługa choremu współmałżonkowi
- 3.4. Sakramentalia - znak obecności Boga w codziennym życiu rodziny

4. MODLITWA CHRZEŚCIJAŃSKA W ŻYCIU MAŁŻONKÓW

- 4.1. Modlitwa w życiu człowieka
 - 4.1.1. Próba zdefiniowania rzeczywistości modlitwy
 - 4.1.2. Łączność modlitwy Chrystusa z modlitwą człowieka
 - 4.1.3. Przygotowanie wewnętrzne do modlitwy
 - 4.1.4. Zewnętrzne przygotowanie do modlitwy
 - 4.1.5. Owoce modlitwy
 - 4.1.6. Trudności w modlitwie
- 4.2. Osobiste spotkanie z Bogiem

- 4.2.1. Modlitwa uwielbienia
- 4.2.2. Dziękczynny dialog z Bogiem
- 4.2.3. Wołanie o miłosierdzie
- 4.2.4. Modlitwa prośby
- 4.2.5. Adoracja Najświętszego Sakramentu
- 4.2.6. Medytacja
- 4.2.7. Modlitwa wewnętrzna
- 4.2.8. Modlitwa Jezusowa
- 4.3. Modlitwa małżeńsko-rodzinna
 - 4.3.1. Modlitewny dialog w rodzinie
 - 4.3.1.1. Formy modlitwy rodzinnej
 - 4.3.1.1.1. „Ojciec nasz” - codzienna modlitwa małżeńska
 - 4.3.1.1.1.1. Wzór ojcostwa i macierzyństwa
 - 4.3.1.1.1.2. Zbawieni we wspólnocie
 - 4.3.1.1.1.3. Zbawienie w imieniu Boga
 - 4.3.1.1.1.4. Rodzina - królestwem miłości
 - 4.3.1.1.1.5. Odczytać na nowo powołanie
 - 4.3.1.1.1.6. Troska o ducha i ciało
 - 4.3.1.1.1.7. Codzienny osąd sumienia
 - 4.3.1.1.1.8. Walka z pokusami
 - 4.3.1.1.1.9. Uwolnienie od Złego
 - 4.3.1.1.1.10. Końcowa doksolgia
 - 4.3.1.1.2. Duch kontemplacji
 - 4.3.1.1.2.1. Formy modlitwy słowem Bożym w życiu pary małżeńskiej
 - 4.3.1.1.2.2. Kontemplacja tajemnic różańcowych

5. APOSTOLSTWO JAKO PROMIENIOWANIE DIALOGU MAŁŻEŃSKIEGO

- 5.1. Apostolstwo słowa i działania
 - 5.1.1. Pojęcie i rozwój apostolstwa
 - 5.1.2. Apostolska rola świeckich w Kościele
 - 5.1.3. Formy działalności apostolskiej świeckich
 - 5.1.3.1. Apostolstwo słowa
 - 5.1.3.2. Apostolstwo czynu
- 5.2. Apostolstwo wewnątrz rodziny
 - 5.2.1. Uświęcające oddziaływanie małżonków
 - 5.2.2. Apostolstwo poprzez wychowanie
- 5.3. Apostolstwo małżeństwa dla małżeństw
 - 5.3.1. Budowanie „Kościoła domowego”
 - 5.3.2. Apostolstwo pracy
 - 5.3.3. Apostolstwo miłosierdzia

Zakończenie

Summary

Riassunto

Zusammenfassung

**WYDAWNICTWO OO. FRANCISZKANÓW
NIEPOKALANÓW 2010**